

A gazdasági fejlettség alakulása a kelet-közép-európai régiókban

A tartalomról

- 1 Összefoglaló
- 1 A régiók szerepe
- 1 A kelet-közép-európai régiók gazdasági teljesítménye
- 3 Az új tagállamok régióinak gazdasági fejlettsége
- 4 A magyar régiók teljesítménye nemzetközi kitekintésben
- 4 A gazdasági szektorok szerepe a jövedelemtermelésben
- 5 Rövidítések

ÖSSZEFOGLALÓ

Az Európai Unió regionális politikájának célja a gazdasági fejlettség különbségeinek mérséklése, melyhez a Strukturális Alapokból nyújt támogatást az elmaradott térségek felzárkóztatása érdekében. A Közösség legjelentősebb bővítése 2004-ben ismét a hátrányos helyzetű régiók szaporodásához vezetett. A 8 új kelet-közép-európai tagállam gazdaságának együttes fejlődési üteme 2000 és 2004 között ugyan kétszer akkora volt, mint a 25 tagállamé összesen, ennek ellenére részesedésük az előállított GDP-ből meglehetősen szerény mértékű a területi és lakónépességi arányhoz viszonyítva. Az ezredforduló óta valamennyi új tagországban nőtt a régiók közötti gazdasági egyenlőtlenség, viszont kedvező, hogy egyre többen élnek magasabb jövedelmű térségekben. A legnagyobb teljesítményt nyújtó és a legalacsonyabb fejlettséget mutató régiók területi elhelyezkedése jól körülhatárolható. A leggazdagabbakban a szolgáltatási szektor állítja elő a bruttó hozzáadott érték legnagyobb hányadát, a leginkább elmaradottak döntő többsége pedig agrárorientációjú.

A régiók szerepe

Az Európai Unió (EU) tervezési-statisztikai régiói (NUTS 2) – amelyek lehetnek adminisztratív és/vagy közigazgatási jellegűek attól függően, hogy rendelkeznek-e közigazgatási és politikai döntések meghozatalára jogosult testülettel vagy sem – a Közösség regionális politikája megvalósításának legfontosabb területi egységei. Az Európai Unió – a szolidaritás, a méltányosság és az igazságosság elvéből kiindulva – kiemelt figyelmet fordít a régiók közötti fejlettségi különbségek mérséklésére, a fejlődésben elmaradottak felzárkóztatására, vagy legalább leszakadásuk megakadályozására. Területfejlesztési szempontból a Strukturális Alapokból támogathatók azok a hátrányos helyzetű régiók, ahol a vásárlóerő-paritáson számított egy főre jutó bruttó hazai termék elmarad a közösségi átlag 75%-ától. A régiók egyúttal a legtöbb tagállamban a helyi gazdaságfejlesztés, az innováció, a foglalkoztatáspolitikai, az infrastruktúra-fejlesztés és a környezetvédelem központi feladatainak végrehajtási egységei, továbbá a területi versenyképességet növelő programok megvalósításának színterei.

A regionális politika megvalósításában az elmúlt tíz év több-kevesebb eredményt hozott. Összességében azonban megállapítható, hogy az elmaradott területek felzárkóztatására fordított fejlesztési források felhasználása eredményesnek bizonyult, a térségek közötti gazdasági fejlettségi és jövedelmi különbségek fokozatosan mérséklődtek. 1995-ben az EU-15 legkevesebb fejlett régiójában az egy főre vetített bruttó hazai termék a Közösségi átlag 34%-át tette ki, ami 2004-re 38%-ra emelkedett.

Az Unió legjelentősebb bővítése 2004-ben azonban újból növelte az elmaradott régiók számát és a fejlettségbeli különbségeket. Ezt részben a társult országok örökölt alacsony teljesítőképesége idézte elő, másrészt hozzájárult a gazdasági szerkezet radikális átalakulása következtében több helyütt megjelent termelési és piaci válság utóhatása is. Ekkor a kibővült

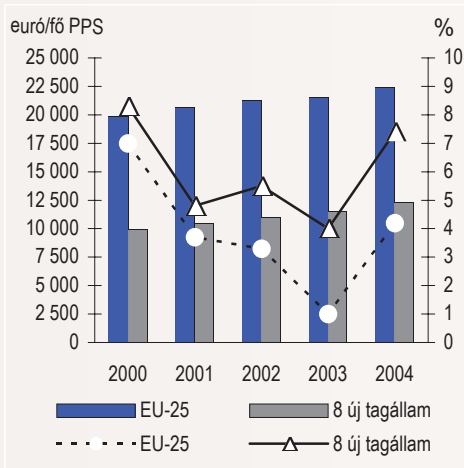
Közösség legszegényebb régiójának (Lubelskie régió Lengyelországban) relatív fejlettsége az EU-25-ök átlagának már csak egyharmadát, az EU-15-ökének pedig mindössze 31%-át érte el.

A kelet-közép-európai régiók gazdasági teljesítménye

A 2004. május 1-jén az Európai Unióhoz csatlakozott 8, korábban szocialista berendezkedésű kelet-közép-európai állam (Csehország, Észtország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Szlovákia, Szlovénia) három évtizeddel azelőtti közel azonos gazdasági teljesítménye az ezredfordulóra jelentősen differenciálódott. Az 1980-as évek végén, az 1990-es évek elején lezajlott politikai, gazdasági és társadalmi fordulat ugyanis térségenként eltérő demográfiai, strukturális, munkaerő-piaci és környezeti folyamatokat indított el. A gazdasági szerkezet átalakulása az egyes régiókat másképpen érintette. Az átalakulás vesztesei elsősorban a bányászattal, a kitermelő- és nehéziparral, az egyoldalúan mezőgazdasági termeléssel foglalkozó vidékek lettek, miközben a fejlett infrastruktúrával, jó közlekedési kapcsolatokkal, képzett munkaerővel rendelkező térségek vonzották a befektetőket. Az Európai Unió 8 kelet-közép-európai tagállamának együttes gazdasági teljesítménye 2000 és 2004 között a Közösségi átlagot meghaladóan növekedett, ennek ellenére volumene összességében szerény maradt. Az ezredfordulón a Közösségben (25 tagállamra vetítve) előállított mintegy 9 100 milliárd eurót kitevő bruttó hazai termék mindössze 4,1%-a termelődött az egykoron a Szovjetunió befolyása alatt álló övezetben, miközben az Unió területének 18,5%-át fedte le, lakónépességének pedig 16,4%-át foglalta magában. 2004-ben a térség részesedése a Közösség együttes bruttó hazai termékéből 4,5%-ra emelkedett, a népességen belüli arány pedig a kedvezőtlen demográfiai folyamatok és a kisebb mértékű vándorlás hatására 16%-ra csökkent. A térség felzárkózását és az itt élők életszínvonalának

mérsékelt javulását ugyanakkor jelzi az azonos vásárlóerő-szinten (PPS¹) kifejezett egy főre vetített GDP nagyságának változása is. 2004-ben a 8 új tagállam minden egyes lakosára 12 312 euró jutott, 24%-kal több, mint 2000-ben. A növekedés üteme majd kétszer akkora volt, mint a 25 tagállamban együttvéve. Ennek eredményeképpen a relatív fejlettségi lemaradás csökkent: az ezredfordulón a mutató nagysága az EU-25 átlagának 50,1%-át mutatta, 2004-ben viszont megközelítette annak 55%-át.

Egy lakosra jutó GDP vásárlóerő-paritáson és növekedési üteme az előző évhez viszonyítva

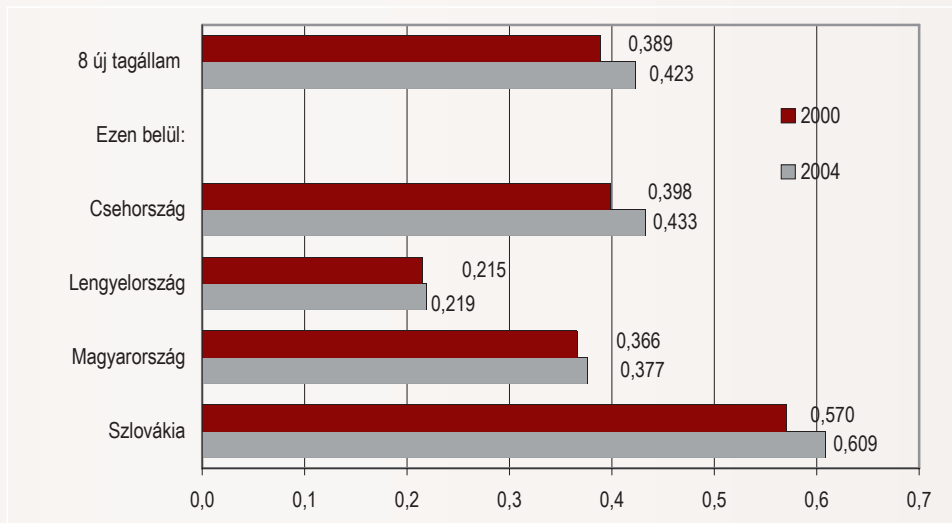

A 8 tagállam 39 régiójának gazdasági fejlődési üteme az ezredforduló utáni években eltérően alakult, így a fejlettségi színvonalban meglévő különbségek 2004-re tovább növekedtek.

Ebben a vonatkozásban országonként a lengyel régiók teljesítménye közötti eltérés volt a legkisebb mértékű: a legfejlettebb Mazowieckie és a leginkább elmaradott Lubelskie között 2,2-szeres. Ezzel szemben Magyarországon már 2,4-szeres, Csehországban 2,6-szeres differencia mutatkozott, Szlovákiában pedig – a 2000. évi 2,9-szeres értékhez képest – 2004-re 3,1-szeresére nőtt a legszegényebb és a leggazdagabb terület fejlettségbeli különbsége. A régiók gazdasági egyenlőtlensége nemcsak a 8 új tagállam együttesét tekintve nőtt, hanem valamennyi országban külön-külön is.

A nemzeti sajátosságoktól elvonatkoztatva ugyanakkor megállapítható, hogy a kelet-közép-európai tér a csatlakozás évében összességében visszafogott gazdasági teljesítményt mutatott, a 39 régió háromnegyedének (29 térségnek) relatív fejlettsége a Közösségi átlag hat-tizedét sem érte el. Mindössze 3 régióé haladta meg (Praha, Bratislavský kraj), illetve közelítette

Egy lakosra jutó GDP (PPS-ben) relatív szórása a régiók szintjén

A különböző fejlettségű régiókban élők aránya

(százalék)

Területi egység	Az egy főre jutó GDP (PPS) az EU-25 átlagában, %					
	2000			2004		
	50 alatt	50–75	75 felett	50 alatt	50–75	75 felett
Csehország	-	88,5	11,5	-	88,5	11,5
Észtország	100,0	-	-	-	100,0	-
Lengyelország	74,4	25,6	-	65,4	34,6	-
Lettország	100,0	-	-	100,0	-	-
Litvánia	100,0	-	-	100,0	-	-
Magyarország	69,4	20,8	27,8	51,0	20,9	28,1
Szlovákia	88,9	-	11,1	54,2	34,6	11,2
Szlovénia	-	100,0	-	-	-	100,0
8 új tagállam	65,0	28,7	6,3	53,1	37,8	9,1

meg (Közép-Magyarország) az EU-25-ök átlagát. Ebben a 3 fővárost magában foglaló területi egységben állították elő a 8 újonnan csatlakozott ország GDP-jének 11%-át, miközben népességének mindössze 6,3%-a lakott itt. A Közösségi átlagot meghaladó gazdasági fejlődés következtében egyre többen élnek magasabb gazdasági teljesítményt nyújtó térségekben. 2000-ben három régió relatív fejlettsége érte el az EU-25 átlagának 75%-át, 2004-ben viszont Prága, Pozsony és a közép-magyarországi régió mellett már Szlovénia is ehhez a körhöz tartozott. Azoknak a régióknak a száma, amelyekben az egy főre jutó GDP vásárlóerő paritáson számított nagysága nem érte el a közösségi átlag felét ez időszak alatt 24-ről 22-re csökkent, így az itt élők aránya 65%-ról 53%-ra mérséklődött.

Kelet-Közép-Európa gazdasági térszerkezetének az a jellegzetessége, hogy a legnagyobb teljesítményt produkáló és a legalacsonyabb fejlettséget mutató régiók elhelyezkedése meglehetősen jól körülhatárolható. A 8 állam tíz legfejlettebb régiója négy országban található. Ezek a régiók általában a fővárosokat magukba foglaló térségek (Praha, Bratislavský kraj, Közép-Magyarország, Mazowieckie) vagy azok közelében helyezkednek el (Csehországban: Střední Čechy, Severovýchod, Jihovýchod, Jihozápad), illetve az Unióhoz korábban csatlakozott államokkal határosak (Szlovénia, Nyugat-Dunántúl). A lengyel Opolskie kivételével a legszegényebb régiók mindegyike az Unió keleti határa mentén található. Területi fekvésük koncentrált, közülük 7 fekszik Lengyelországban, 2 Magyarországon, egy pedig Szlovákiában.

1 Purchasing Power Standard, PPS: az EU által használt nemzetközi elszámolási egység, amelyet a különböző nemzeti valuták vásárlóerejének figyelembevételével állítanak elő.

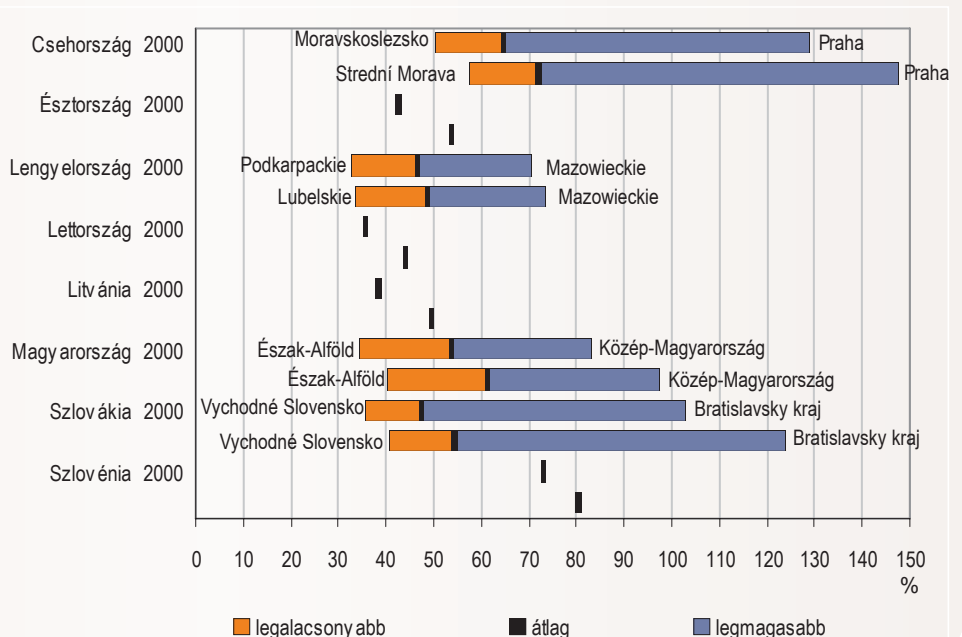
Az új tagállamok régióinak gazdasági fejlettsége

A központi beavatkozások ellenére a piacgazdaság kiteljesedése a területi egyenlőtlenségek további növekedését vetíti előre. Mindez alapvetően a régiók eltérő versenyképességéből fakad. Kelet-Közép-Európában gazdasági teljesítőképessége alapján kiemelkedik Prága (a főváros önálló NUTS 2-es szintű területi egység), amely 2004-ben vásárlóerő-paritáson számolva 33 708 eurós egy főre vetített GDP-vel az Unió régióinak fejlettségi sorrendjében az előkelő 12. helyet foglalta el. A cseh főváros teljesítménye a Közösségi átlag másfélszeresét érte el. Prága gazdasági fejlődése 2000 óta töretlen, ezért közte és az ország többi területe közötti fejlettségbeli különbség fokozatosan nő. 2004-ben itt állították elő az ország bruttó hazai termékének közel egynegyedét. A többi 6 cseh régió teljesítménye viszonylag kiegyenlített képet mutatott, a GDP fajlagos nagysága az EU-25 átlagának 57 és 67 százaléka között szóródott. Lengyelország 16 régiója közül egy kivételével valamennyi fejlettsége alacsonyabb volt, mint a cseh régióké, és a 2000-hez viszonyított felzárkózási ütem is elmaradt délnyugati szomszédjától. Az ország legfejlettebb régiója a Varsót magába foglaló Mazowieckie, ahol az egy főre jutó GDP nem érte el az EU-25-ök átlagának háromnegyedét sem. Varsót a többi kelet-közép-európai fővárossal szemben nagy kiterjedésű és a főváros népességének csaknem kétszeresét elérő, mintegy 3,5 millió lakosú gyengén urbanizálódott, kevésbé fejlett térség veszi körül. A leginkább városiasodott két dél-sziléziai (Dolnoslaskie, Slaskie) mellett a közép-nyugati Wielkopolskie régió teljesítménye haladta meg a Közösségi átlag felét. Mint ahogy említettük a 2004. május 1-jén csatlakozott 8 új tagállam közül Lengyelországban található a legelmaradottabb térségek. Az ország keleti határán elterülő, meghatározóan mezőgazdasági termelést folytató Lubelskie és Podkarpackie régiók fejlettségi színvonala az Unió átlagának mindössze harmadát képviselte 2004-ben, de további 3, ugyancsak az ország keleti részén fekvő (Podlaskie, Swietokrzyskie, Warminko-Mazurskie) sem érte el annak 40%-át. Szlovákia régiói 2004-ben külön-külön a Közösségi GDP 0,1%-ához járultak hozzá. Az ezredforduló óta a GDP mind a 4 területi egységben folyó áron több mint másfélszeresére gyarapodott, közülük a fővárost magába foglaló Bratislavský krajé érte el a legmagasabb, 57,2%-os növekedési szintet. Északi szomszédunk régióinak jövedelmi pozíciója nyugatról keletre haladva csökkent. A legfejlettebb pozsonyi régióban a GDP vásárlóerő-pa-

ritáson számított fajlagos értéke (27 802 euró/fő) az európai regionális rangsorban a 33. pozíciót foglalta el. A többi régió a közepesen fejlett kelet-közép-európai blokkhoz tartozott. Az újonnan csatlakozott államok közül Szlovénia gazdasági teljesítménye térségi összehasonlításban magas szinten stabilizálódott. Az 1992-ben kikiáltott függetlensége után árucseré forgalma egyre inkább az Európai Unió felé irányult, amely magával vonta gazdaságának modernizációját is. Az elmúlt években a szlovén iparban megerősödtek a fejlett technológia mellett jelentős munkaerőt alkalmazó ágazatok, mint például az autógyártás, elektronikai ipar, gyógyszergyártás. A tartósan kedvező makrogazdasági adatok lehetővé tették az egyetlen régióból álló ország számára az európai monetáris unióhoz történő csatlakozást és a közös európai valuta, az euró 2007. január 1-jei bevezetését. A szlovén gazdaság 2004-ben a Közösségben előállított bruttó hazai termék 0,3%-ához járult hozzá. 2000-hez viszonyítva a GDP folyó áron 26%-kal bővült, amely megközelítette a 8 új tagállam együttes fejlődési ütemét. Szlovéniában a legmagasabb az élet színvonal az újonnan társult kelet-közép-európai országok között. A csatlakozás évében az egy lakosra vetített GDP 13 134 eurós nagyságát csupán a már említett 3 fővárost magába foglaló régió teljesítménye múlta felül. Az ország lendületesen zárkózik fel a fejlett nyugat-európai térséghez. Az ezredforduló évében az egy főre vetített GDP az EU-25-ök átlagának 72,7%-át mutatta, 2004-ben viszont már megközelítette a Közösségi szint 80%-át. Szlovénia gazdasági fejlettsége az Unió régebben csatlakozott államai közül Görögorszáéhoz hasonló.

Az 1990-es évek elején függetlenné vált Balti államok (Észtország, Lettország, Litvánia) gazdasága a liberalizáció és a rövid idő alatt végrehajtott privatizáció eredményeképpen gyorsan modernizálódott és fejlődési pályára állt. Földrajzi helyzetükből adódóan kereskedelmi és tranzit híd szerepét töltik be Nyugat- és Kelet-Európa között, többek között emiatt kedvelt célpontjai a befektetőknek. Prudens gazdaságpolitikát folytatnak, azaz ügyelnek arra, hogy gazdaságuk megfeleljen a nemzetközi jogszabályoknak és a belső szabályzatoknak. Mind a három tagállam egyetlen régiót alkot. Észtország és Lettország 2004-ben egyaránt a Közösség GDP-jének 0,1%-át állította elő, Litvánia pedig 0,2%-ához járult hozzá. Gazdasági fejlettségük északról délre haladva valamelyest csökken. 2000 és 2004 között a 3 állam közül Észtországban bővült a gazdasági teljesítmény a legnagyobb mértékben, folyó áron 53,6%-kal. Ennél valamivel kisebb volt a növekedés üteme Lettországban (46,6%). Litvániában emelkedett a kibocsátás a legszerényebb mértékben (31,3%-kal), de még így is 3,4 százalékponttal meghaladta a 8 új tagállam együttes mértékét. A balti köztársaságok jövedelmi kondíciói 2004-ben az újonnan csatlakozottak átlagos értékéhez alulról közelített. Észtországban 12 ezer, Litvániában 11 ezer, Lettországban pedig 9 800 eurót tett ki az egy főre vetített bruttó hazai termék nagysága, amely sorrendben az EU-25-ök átlagos szintjének 53, 49 és 44 %-át képviselte.

Egy lakosra jutó GDP (PPS-ben) az EU-25 átlagának %-ában

A magyar régiók teljesítménye nemzetközi kitekintésben

A magyarországi régiók 2000 és 2004 között különböző fejlődési pályát írtak le, így a közöttük meglévő – nemzetközi viszonylatban is meglehetősen szembetűnő – gazdasági, társadalmi és infrastrukturális különbségek jórészt fennmaradtak. A magyarországi regionális folyamatok egyik jellegzetessége a termelőerők erőteljes területi koncentrációja, amely a vizsgált időszakban sem állt meg. 2000-ben az ország bruttó hazai termékének 43%-a, az uniós csatlakozás évében viszont már 44,5%-a képződött a központi régióban. Közép-Magyarországon 2000 és 2004 között a GDP folyó áron 63,7%-kal gyarapodott, ami a közép-kelet-európai régiók között a legmagasabb növekedési ütemet jelentette. Mindezek következtében a Budapestet és Pest megyét magába foglaló területi egység megtartotta helyezését az újonnan csatlakozott országok legmagasabb jövedelmű régiói csoportjában és felzárkózott a 25 tagúra bővült Közösség átlagos fejlettségű térségei közé. Ezzel együtt állandósult a közte és az ország leginkább elmaradottabb régiója közti fejlettségbeli különbség.

A Nyugat-Dunántúl az ország második legfejlettebb régiója, a GDP ugyanakkor hazai viszonylatban itt bővült a legszerűsebb mértékben. A határ menti térség relatív versenyképessége nemzetközi kitekintésben mérséklődött. Helyezése a kelet-közép-európai fejlettségi rangsorban – a magyar régiók közül egyedüliként – romlott, a vizsgált időszakban 3 cseh régió is megelőzte. Az egy lakosra jutó GDP alapján harmadik legmagasabb jövedelmi pozíciót elérő Közép-Dunántúlon ugyanakkor felgyorsult a gazdasági fejlődés, köszönhetően annak, hogy a régió északi megyéjében, Komárom-Esztergomban az elmúlt években jelentős termelési értéket előállító ipari vállalkozások telepedtek meg, illetve a meglévők tovább bővítették kapacitásukat. (Az egy főre jutó GDP alapján 2005-ben Budapest után az ország legfejlettebb megyéje lett.) Közép-Magyarország 2000-hez viszonyítva 2 helyezést javított az újonnan csatlakozott országok régióinak fejlettségi rangsorában, 2004-ben a térség és Nyugat-Dunántúl között csupán egy cseh régió helyezkedett el.

A többi magyarországi régió még közép-kelet-európai összehasonlításban is a kevésbé fejlettek csoportjába sorolódott. 2000 és 2004 között felzárkózásuk ugyan megindult, a fejlettebb területi egységektől való lemaradásuk azonban még így is jelentős maradt. A kevésbé fejlett hazai régiók közül az észak-magyarországi

A magyarországi régiók gazdasági fejlettsége és változása nemzetközi kitekintésben, 2004

Régió	Egy főre jutó GDP PPS-ben, euró	2000=100,0	Az EU-25 százalékában	Változás 2000-hez képest, százalékpont	Helyezés a kelet-közép európai régiók sorrendjében	A helyezés változása 2000-hez képest
Közép-Magyarország	21 837	131,6	97,4	+14,0	3.	-
Közép-Dunántúl	13 148	125,5	58,7	+6,0	11.	+2
Nyugat-Dunántúl	14 359	117,2	64,1	+2,5	9.	-3
Dél-Dunántúl	9 811	122,3	43,8	+3,5	25.	+1
Észak-Magyarország	9 138	132,0	40,8	+6,0	32.	+4
Észak-Alföld	9 003	132,1	40,2	+5,9	34.	+3
Dél-Alföld	9 494	123,9	42,4	+3,9	29.	-

nemzetközi rangsorban elfoglalt pozíciójának javulása érdemel említést, amely döntően a Borsod-Abaúj-Zemplén megyében történt gépipari és vegyipari fejlesztések eredménye.

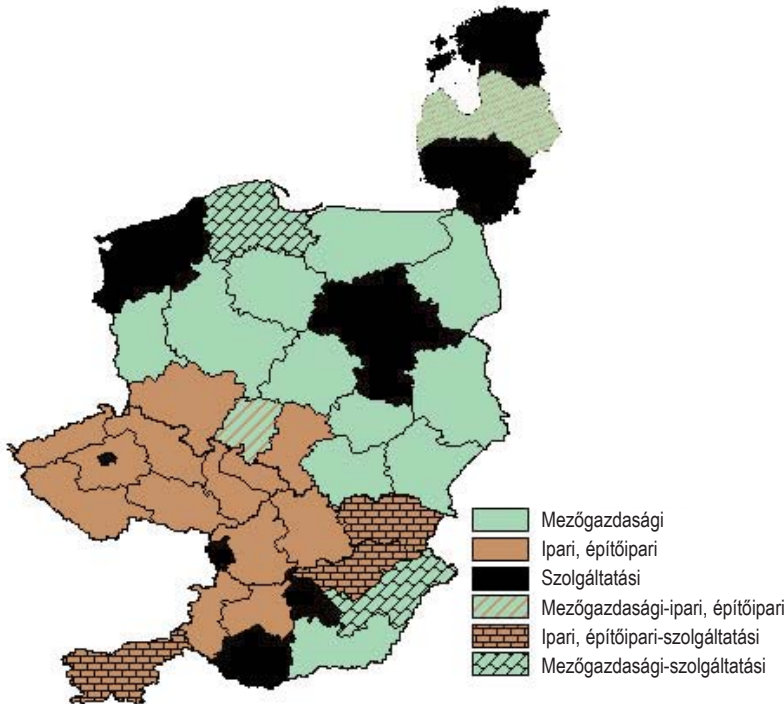
A gazdasági szektorok szerepe a jövedelemtermelésben

A legmagasabb fejlettségű, legversenyképesebb régiók gazdasági teljesítményét a település-szerkezeti adottságok és történelmi hagyományok mellett alapvetően a gazdaság strukturális sajátosságai határozzák meg. Ennek megfelelően a régiókat úgy csoportosíthatjuk, hogy a gazdasági szektorok milyen mértékben járulnak hozzá az előállított bruttó hozzáadott értékhez. Az egyes összevont gazdasági területek dominanciájának megállapításához ugyanakkor a kibocsátás mellett célszerű figyelembe venni a foglalkoztatottak ágazatok szerinti összetételét is.

A 2004-ben csatlakozott 8 kelet-közép-európai ország összesített bruttó hozzáadott értékében a gazdasági szektorok részesedése valamelyest különbözött a Közösség egészétől. Az új tagországokban az 1990-es években a termelés és a szolgáltatás területén gyökeres változások történtek, gazdaságuk szerkezete modernizálódott. Ennek ellenére a primer ágazatok súlya jelentősebb maradt, a szolgáltatási szektoré pedig alacsonyabb szintet ért el, mint a fejlett nyugat-európai térségben. Amíg az EU-25 átlagában 2004-ben a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás és a halászat termelte ki a bruttó hozzáadott érték 2%-át, a 8 újonnan csatlakozott országban ennek több mint a kétszeresét, 4,3%-át adta. Az agrárium különösen a kelet-közép-európai tér sík vidéki régióiban játszott nagyobb szerepet a jövedelemtermelésben. Részesedése meghaladta a hat százalékot 7 lengyel (Lódzkie, Swietokrzyskie, Kujawsko-Pomorskie, Lubelskie, Wielkopolskie,

Warminko-Mazurskie, Podlaskie) és 3 magyar (Észak-Alföld, Dél-Alföld, Dél-Dunántúl) régióban. Ezekben a térségekben általában magas a mezőgazdaság foglalkoztatottságban betöltött szerepe is. Ha agrárorientációjának tekintjük azokat a térségeket, ahol 10%-ot meghaladó mértékű a gazdasági ágban dolgozók részesedése, akkor az említett lengyel régiók mindegyike ebbe a csoportba sorolható. Néhány kelet-közép-európai régióban a bányászat és a nehézipar nem omlott össze, másutt a működő tőke befektetések eredményeképpen magas termelési értéket létrehozó feldolgozóipari vállalkozások telepedtek meg. Ennek következtében az ipar és az építőipar együttes részesedése az értékteremtésben összességében hasonló szinten állandósult, mint a kibővült Közösségben, azaz a bruttó hozzáadott érték mintegy egynegyedét hozta létre. Az ipar és az építőipar súlya a gazdaságban a 39 kelet-közép-európai régióban 17,6 és 48,4% között szóródott. Érdekes, hogy mind a két szélső értéket produkáló területi egység Csehországban található. Az előbbi a főváros aránya, az utóbbi pedig az Érchegeység barnaszén- és kaolimbányait, a hőerőműveket, valamint az ásványi anyagok feldolgozására szakosodott ipari vállalkozásokat magába foglaló Severozapad régióé. Iparilag fejletteknek tekinthetjük azokat a régiókat, ahol az ipar és az építőipar együttes hozzájárulása a bruttó hozzáadott értékhez több mint 40%-os. Ebben a csoportba tíz régió tartozott 2004-ben, melyek viszonylag koncentráltan a kelet-közép-európai tér középső-nyugati peremén helyezkedtek el. Ide tartozott Prága és Jihovychod kivételével az összes cseh régió, Slaskie Lengyelországban, Nyugat-Szlovákia, továbbá Magyarországon Nyugat- és Közép-Dunántúl. E területi egységekben a két gazdasági ágban foglalkoztatottak együttes aránya meghaladta a 38%-ot.

A kelet-közép európai régiók gazdasági szerkezetének orientáltsága, 2004²

² Közelítő megállapítás.

Az iparosodott régiók túlnyomó többsége térségi viszonylatban gazdag, ahol átlag feletti az egy főre jutó GDP nagysága. Ez köszönhető annak, hogy eredményesen zajlott le az ipari szerkezetváltás és a kedvező földrajzi fekvés, a magas urbanizáltság és a viszonylag fejlett infrastruktúra révén vonzani tudták az ipari befektetőket. A kelet-közép-európai országok gazdasági éle-

tében az 1990-es évektől kezdve fokozatosan nő a szolgáltatások szerepe. A kereskedelem, az idegenforgalom, a szállítmányozás, a gazdasági és közösségi szolgáltatások területén látványos fejlődés következett be az elmúlt másfél évtizedben, ugyanakkor a piaci lehetőségek meglehetősen kihasználatlanok. Nem véletlen tehát, hogy a gazdasági modernizáció további javításának

és a versenyképesség fokozásának egyik alappillére a tercier szektor további megerősítése. Az ezredforduló évében a 8 vizsgált tagállamban a bruttó hozzáadott érték 62,8%-át állították elő a szolgáltatási tevékenységgel foglalkozó ágazatok, 2004-ben már 63,5%-át hozták létre. Ez az arány még így is közel 8 százalékponttal maradt el a Közösségi átlagtól. A tercier szektor dominál a gazdaságban a „Visegrádi 4-ek” fővárosaiban és azok vonzáskörzetében, azaz Kelet-Közép-Európa leggazdagabb térségeiben. E területi egységekben a foglalkoztatottak túlnyomó többsége is a tercier szektorban talált magának megélhetést. A Budapestet, Prágát, Pozsonyt, Varsót magába foglaló régiók mellett ugyanakkor egyedül Litvániában múlta felül a szolgáltatások részesedése az EU-25-ök átlagát. Összességében megállapítható, hogy az Unió tagjává vált kelet-közép-európai régiók gazdasági felzárkózása nem torpant meg az ezredforduló és a csatlakozás éve közötti időszakban. A 39 közül csupán a lengyel Zachodniopomorskie relatív fejlettségének növekedési üteme maradt el az EU-25 tagállamának átlagától. Ennek következtében a NUTS 2-es területi egységek és a Közösség átlagos relatív fejlettségi színvonala közötti különbség csökkent a vizsgált időszakban, bár még így is jelentős maradt. A regionális felzárkózás érdekében tagállamonként tett különböző intézkedések és az eltérő területi versenyképességet ösztönző programok, módszerek miatt fokozódott a közép-európai régiók gazdasági teljesítményének heterogenitása. A fejlettségi színvonal további javítása ugyanakkor nagyban függ a gazdaság tevékenységi szerkezetének további modernizációjától.

Rövidítések:

- EU-25:** a 2004. május 1-jétől 25 tagú Európai Unió - Ausztria, Belgium, Ciprus, Csehország, Dánia, Észtország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Írország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Magyarország, Málta, Nagy-Britannia, Németország, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Svédország, Szlovákia, Szlovénia.
- EU-15:** a 2004. május 1. előtti 15 tagú Európai Unió - Ausztria, Belgium, Dánia, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Írország, Luxemburg, Nagy-Britannia, Németország, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Svédország.
- EU-8:** a 2004-ben csatlakozott tagállamok Ciprus és Málta nélkül - Csehország, Észtország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Szlovákia, Szlovénia.

Az adatok forrása: Eurostat.

Információk, elérhetőségek:

[További táblázatok](#)
[Módszertan](#)

zoltan.novak@ksh.hu
[Információs szolgálat](#)
www.ksh.hu

Telefon: 487-4401
Telefon: 345-6789